

Verslag

Dutch Arctic Circle bijeenkomst

13 november 2020

Koude kansen & maritieme ontwikkelingen in het Noordpoolgebied

Context / kader

Vrijdag 13 november van 10.00-12.30 vond de Dutch Arctic Circle bijeenkomst 'Koude kansen & maritieme ontwikkelingen in het Noordpoolgebied' plaats als onderdeel van de Maritieme Week die Nederland Maritiem Land van 9-14 november organiseerde. Tijdens deze bijeenkomst stonden de volgende twee onderwerpen centraal:

1. De polaire ontwikkelingen en de rol van Nederland en de DAC daarin
2. Koude kansen voor het Nederlandse maritieme bedrijfsleven in het Noordpoolgebied

Deelnemers: Linde van Bets (Wing), Niels Geelhoed (Wing), Annette Scheepstra (Arctisch Centrum Groningen), Erik Verheul (Frozen Stories in Stone monumentrestauraties), Gijs Sluik (Tecla Sailing), Guus van der Bles (Conoship International BV), Wim Jolles (Jolmar), Eelco Leemans (Leeways Marine), Klaas Gaastra (Rederij bark EUROPA), Renno Holwerda (NWO/Arctisch Centrum Groningen), Herman Sips (Icewhale Foundation), Jan Martin Muntendam (NHL Stenden Maritieme Academie Willem Barentsz), Kees Bastmeijer (Universiteit Tilburg), Wouter Jan-Strietman (Wageningen Economic Research), Jarno Dakhorst (NEN), Jaap Jelle Feenstra (Havenbedrijf Rotterdam), Bernadete Castro (Royal IHC), Carola van Rijsoever (Arctische Ambassadeur/Ministerie van Buitenlandse Zaken), Erik Molenaar (NILOS, Universiteit Utrecht), Gerben van Erven (Ambassade van Noorwegen in Nederland), Hannah Wijmenga (Ministerie van Buitenlandse Zaken), Martine van den Heuvel-Grève (Wageningen Marine Research), Hilde Veecken (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), Jan Belgers (Oceanwide Expeditions/ Pole2Pole Travelguiding), Liz ter Kuile (Ministerie van Buitenlandse Zaken), Maarten Verdaasdonk (Stichting de Noordzee/Clean Shipping Index), Marck Smit (NIOZ), Christian Veldhuis (MARIN), Mark van den Berg (BigLift Shipping), Mark van der Hulst (Oceanwide Expeditions), Marcel Pera (Biglift Shipping), Udo Prinsen (Prinsen Studio), Robert Blaauw (NWO), Marjolein van Gennip (Red Box Energy Services), Leentje Toering (Rederij Bark EUROPA), Elsje Duimel (Wing)

De polaire ontwikkelingen en de rol van Nederland en de Dutch Arctic Circle daarin

Toelichting op de Dutch Arctic Circle en het programma

Eelco Leemans (Leeways Marine) coördineert het Dutch Arctic Circle (DAC) netwerk, samen met Linde van Bets (Wing, Partner in Ruimte en Ontwikkeling) en Arjen Uytendaal (Nederland Maritiem Land). Omdat Nederland Maritiem Land deze week de maritieme week organiseert, kon Arjen er spijtig genoeg niet bij zijn. Vanwege COVID-19 kon de DAC bijeenkomst in het voorjaar spijtig genoeg niet door gaan. Fijn dat we vandaag een online DAC bijeenkomst hebben en dat jullie in zulke grote getallen aanwezig zijn.

De DAC startte als een privaat initiatief in 2013, met een sterke vertegenwoordiging vanuit de olie- en gas sector. Ondertussen is het maatschappelijke speelveld in het Arctische gebied verandert, dat vraagt ook een vernieuwde aanpak van de DAC en een uitbreiding naar andere sectoren uit het maritieme bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Daarnaast heeft de DAC zich ontwikkeld als klankbordgroep voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat de DAC ook financiert sinds 2017. Het DAC netwerk organiseert twee keer per jaar een thematische bijeenkomst, in juni 2021 ook een polaire dag (onder voorbehoud vanwege COVID-19) en verzorgt communicatie via een nieuwsbrief, website (www.dac-netwerk.nl) en LinkedIn pagina. In het voorjaar zijn er interviews gehouden met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven als input voor de Nederlandse Polaire Strategie 2021-2025 die momenteel ontwikkeld wordt.

Actuele ontwikkelingen laten zien dat de permafrost meer smelt en dat ijsvorming later plaats vindt. Het is uitdaging om daarmee om te gaan. Wat is de rol van Nederland daarin? Een andere belangrijke polaire beleidsontwikkeling is het voorzitterschap van Rusland in de Arctische Raad vanaf mei 2021. Rusland wil een programma opzetten rond sustainable shipping en zich inzetten voor een beperking van emissies. Dit is een interessant aanknopingspunt voor Nederland. Na deze opening licht Eelco kort het programma toe en introduceert hij Carola van Rijnsoever, Arctische Ambassadeur.

Opening door Carola van Rijnsoever, Arctische Ambassadeur

Carola van Rijnsoever, Arctische Ambassadeur en Directeur Inclusieve Groene Groei bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, schetste de urgentie van het Nederlandse polaire beleid gezien de wereldwijde ontwikkelingen die net zo hard doorgaan als voorheen. Dit scherpert de noodzaak tot actie aan, voordat we eventuele tipping points bereiken. Zowel de Nederlandse Polaire Strategie 2021-2025 die momenteel ontwikkeld wordt als het wetenschapsprogramma spelen daar op in. Klimaatverandering vormt de rode draad doorheen de strategie. De drie pijlers blijven net als in de vorige Nederlandse Polaire Strategie: duurzaamheid, internationale samenwerking en wetenschap, die tevens ook kernbegrippen voor de DAC zijn. Daarnaast vormt het Arctisch veiligheidsbeleid een belangrijke aanvulling in de strategie, mede ook gezien de groeiende aandacht vanuit de Kamer voor dit thema.

Daarnaast volgt BuZa de beleidsontwikkelingen op de voet, zoals het nakende voorzitterschap van Rusland in de Arctische Raad, de EU die momenteel haar Arctisch beleid vernieuwd met input door middel van een online survey, en het Senior Arctic Officials based Marine Mechanism dat de Arctische Raad lanceerde ten behoeve van betere maritieme samenwerking. In haar samenwerkingsverbanden heeft Carola duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Economische ontwikkelingen in het noordpoolgebied zijn een gegeven. De kunst is om duurzaamheid en

economische ontwikkelingen op een positieve manier met elkaar te verbinden. Nederland heeft veel kennis en kunde op het gebied van duurzaamheid en duurzaam ondernemen. Dat wordt ook erkend door Nederland te vragen bij het toetsen/verhogen van duurzaamheidsinitiatieven. Denk aan onderwerpen zoals partner bij duurzaam toerisme, het onderzoeksinitiatief duurzame scheepvaart, maritiem zwerfvuil, ... In deze context steunt BuZa de DAC van harte.

Er werden vragen gesteld over de ambities van Nederland om emissieloos te varen en om dat eventueel verplicht te stellen in het Noordpoolgebied. Carola van Rijnsoever geeft aan dat varen op LNG vooral voor het milieu uitmaakt en minder voor het klimaat, in termen van vermindering van CO₂ uitstoot. In IMO verband zijn er in 2018 afspraken gemaakt om emissies te reduceren, dit was een belangrijke stap. Guus van der Bles (Conoship International BV) vult aan dat zijn presentatie straks laat zien dat LNG niet alleen voor het milieu, maar ook voor het klimaat een belangrijke bijdrage kan leveren. Hij kaart ook aan dat, ondanks dat de IMO dit wereldwijd aanpakt, er strengere maatregelen voor het unieke Noordpool ontwikkeld kunnen worden. Carola geeft aan dat het belangrijk is om op bestaande regels verder te bouwen en dit goed verder af te stemmen. Het masterplan voor een emissieloze maritieme sector dat recentelijk ontwikkeld is in Nederland vormt een belangrijke bijdrage in deze context.

Verder werd gevraagd naar de mogelijkheden om maritieme innovaties te presenteren in de Arctische Raad. Liz Ter Kuile geeft aan dat Nederland als waarnemersland in de Arctische Raad geen spreektijd heeft, maar ziet wel mogelijkheden voor presentaties in de shipping expert group onder de Protection of the Arctic Marine Environment Working Group (PAME) van de Arctische Raad.

Voorstelrondje

Vanwege het grote aantal deelnemers, komen maar enkele deelnemers aan bod. Wel kunnen mensen zich straks in de panel discussie alsnog voorstellen. Van de generatie die al langer werkzaam is in het Noordpoolgebied stellen Klaas Gaastra (Rederij bark EUROPA), Gijs Sluik (Tecla Sailing), Jan Belgers (Oceanwide Expeditions/ Pole2Pole Travelguiding), Robert Blaauw (voormalig Shell/NWO) en Wim Jolles (Jolmar) zich voor. Vanwege hun jarenlange ervaring hebben ze als gedeelde noemer dat ze veel veranderingen gezien hebben in zowel de Noord- als Zuidpool, gekenmerkt door een sterke terugname van het ijs. Verder heeft deze ervaring geleid tot veel kennisontwikkeling op het gebied van wetenschap, betrokkenheid vanuit de lokale bevolking, duurzaamheid, innovatie, ijsmanagement en scheepsontwerp. Van de jongere generatie stelden Renno Hokwerda (NWO/Arctisch Centrum Groningen), Maarten Verdaasdonk (Stichting de Noordzee/Clean Shipping Index) en Hilde Veeken (Ministerie Infrastructuur en Watermanagement) zich voor. Via reizen of afstuderen kwamen ze in aanraking met polaire dossiers en dit zetten ze nu graag verder in hun carrière.

Intermezzo door Udo Prinsen (Prinsen Studio)

Udo Prinsen (Prinsen Studio) is een kunstenaar die zich ontwikkeld heeft in long exposure techniek. In 2015 was hij één van de deelnemers van de SEES expeditie, dit inspireerde hem om als kunstenaar vaker met Arctische wetenschappers samen te werken. Dit resulteerde o.a. in samenwerkingen met het Arctisch Centrum in Groningen, APECS en NWO en leidde uiteindelijk tot het vastleggen van Arctische onderzoekstations op een bijzondere wijze, die muziek, film en fotografie combineert. De link naar het intermezzo vind je [hier](#).

Koude kansen voor het Nederlandse maritieme bedrijfsleven in het Noordpoolgebied

Eelco kondigde aan dat vertegenwoordigers vanuit drie verschillende bedrijven uit de Nederlandse maritieme sector kansen en uitdagingen toelichten. Omdat de presentaties als bijlage bij dit verslag zijn toegevoegd, vindt hieronder een beknopte toelichting per presentatie plaats.

Oceanwide Expeditions door Mark van der Hulst, Chief Operating Officer (COO)

Oceanwide Expeditions is een bedrijf dat gespecialiseerd is in expeditie cruise toerisme op de Noord- en Zuidpool. Het bedrijf is 25 jaar geleden ontstaan als één van de expeditie schepen dat naar Spitsbergen ging. Later is het een commercieel bedrijf geworden. Als COO is Mark verantwoordelijk voor de schepen, bemanningszaken en wet- en regelgeving. Het cruise seizoen loopt van eind mei/begin juni in Spitsbergen tot augustus/september, maar dan eerder in Noordoost Groenland en omstreken. Met zeilschepen bereist Oceanwide voornamelijk Noord Noorwegen. De meningen zijn verdeeld over cruise toerisme in het Noordpoolgebied. Omdat de industrie er zelf baat bij heeft groen en verantwoord te opereren, vervult Oceanwide een pioniersrol op verschillende vlakken, zoals de organisatie van Clean Up Svalbard cruises, als ondertekenaar van de Heavy Fuel Oil ban, een bijdrage te leveren aan weersvoorspellingen door hun schepen uit te rusten als meteorologische schepen, door het vervoeren van onderzoeksmateriaal en wetenschappers naar onderzoeksstations, citizen science projecten te faciliteren aan boord, zoals het fotograferen van walvissen, het creëren van bewustwording onder haar passagiers, duurzame bedrijfsvoering en community engagement.

Conoship International B.V. door Guus van der Bles, Director Development

Conoship is een bedrijf in Groningen wat gespecialiseerd is het ontwerp en de ontwikkeling van innovatieve schepen op het gebied van duurzame scheepvaart en emissieloos varen. Meer dan 2000 schepen zijn door Conoship ontwikkeld en de innovatie zit dan in verschillende aspecten, zoals bijvoorbeeld varen op LNG, wind assisted ship propulsion en het afvangen van CO₂ in LNG gedreven schepen, in samenwerking met TNO. Deze presentatie zoomt in op de samenwerking met de Ice Whale Foundation, waarvoor Conoship een haalbaarheidsstudie voor een bijzonder ijsschip ontwikkeld heeft met als doel toekomstige Nederlandse pool expedities gericht op ijswalvissen te organiseren. Ook de TU Delft is bij deze studie betrokken geweest. Bijzonder om in deze context te noemen is de rol die walvissen spelen in CO₂ capture op de oceanen, dit heeft Herman Sips van de Ice Whale Foundation uitgezocht. Enkele uitdagingen die benoemd werden in de presentatie over het ijsschip zijn het autonoom kunnen opereren gedurende een hele winter, zelf verantwoordelijk zijn voor search en rescue, opereren in een dynamisch gebied qua ijsseizoenen, onderzoek doen vanaf het schip zonder zelf het ijs te betreden en een compacte opstelling voor zes mensen.

MARIN door Christian Veldhuis, Team leader Ships-Simulation & Development

MARIN is een onafhankelijk, non-profit onderzoeksinstituut in Wageningen dat kennisontwikkeling en toegepast onderzoek voor de maritieme sector verleend op het gebied van hydrodynamica en nautisch onderzoek. Denk aan scheepsbewegingen, offshore constructies, on-offloading en bijvoorbeeld drijvende eilanden op zee. Centraal in de presentatie staat de trend richting emissieloze scheepvaart, aansluitend op de inzet van de EU op een reductie van 50% van broeikasgassen in 2050 ten opzichte van 2008. Deze inzet vereist niet alleen een andere brandstof, maar ook een ander energie conversie systeem. Dit vergt gedegen onderzoek naar een geïntegreerd scheepsontwerp. Momenteel bouwt MARIN daarom aan de machinekamer van de toekomst, waarbij gekeken wordt

naar een combinatie van brandstofcellen, verbrandingsmotoren, batterij systemen... Dit is een stap op weg naar emissieloos varen, maar echt emissieloos varen blijft een complexe en dure opgave.

Paneldiscussie

Vraag aan Oceanwide:

- *Wie zijn jullie stakeholders? Hoe gaan jullie om met kritiek? Gaan jullie om met Ngo's?*

Als iedereen thuis zou blijven, had toerisme geen impact. Wij faciliteren toerisme op een zo verantwoorde manier. De impact van toerisme is ook relatief ten opzichte van andere zaken, zoals bijvoorbeeld het hebben van drie auto's voor de deur

- *Je steunt al de Heavy Fuel Oil Ban, maar hebben jullie ook plannen richting emissie loos varende expeditie cruise schepen?*

Oceanwide houdt de ontwikkelingen op het gebied van LNG en schone gasolie, met minimale impact, in de gaten. Het is een soort kip en ei verhaal. Als wij op LNG zouden overschakelen, willen we wel zekerheid dat de havens die we bevaren ook over LNG terminals beschikken. Dit blijkt een uitdaging.

Reactie Conoship: Momenteel ontwikkeld Conoship een methode die machinekamers stap voor stap door ontwikkeld tot een emissieloze machinekamer. Dit zou interessant kunnen zijn voor Oceanwide. Langs de Noorse kust doen zich kansen voor op het gebied van LNG. Je zou kunnen beginnen met LNG en daarna door ontwikkelen naar CO₂ afvang die als grondstof voor synthetisch methaan gebruikt kan worden. Zo creëer je een gesloten CO₂ kringloop. Conoship en Oceanwide gaan hier verder over doorpraten. .

Royal IRC heeft twee opmerkingen in deze context.

1) De ontwikkeling van de techniek is geen knelpunt in de trend richting emissieloos varen, eerder de hoge brandstofkosten die er mee gemoeid zijn. Dit vergt het toekennen van een juiste prijs aan CO₂ emissies, om schone brandstof aantrekkelijk te maken. Zij pleiten voor level playing field in plaats van dat innovatieve mensen beloond worden om te innoveren.

2) In het Noordpoolgebied doen zich mooie kansen voor op het gebied van duurzame technologie ontwikkeling, waar een rol weggelegd is voor Nederland als pioniersland op dit gebied. Laten we onze krachten bundelen op het gebied van schone schepen, walvissenonderzoek, CO₂ afvang, maar ook zaken als zeeiwerteelt.

Conoship onderschrijft dit, maar kaart ook aan dat wereldwijde regelgeving via de IMO van lange duur is. Level playing field zou ook op de agenda van de Arctische Raad moeten komen.

Eelco vult aan dat je in bepaalde gebieden strengere regels kan opstellen, denk aan de special areas. Eventueel sluit dit aan op de inzet van het voorzitterschap van Rusland in de Arctische Raad op het gebied van duurzame scheepvaart.

Rederij bark EUROPA onderschrijft het belang van de inzet op innovatie, maar geeft ook aan dat zeilschepen, waar zij mee varen, een stuk groener en emissie neutraler zijn dan de gebruikelijke scheepvaart of toerisme industrie, waar vliegverkeer en het gebruik van generatoren ook een bijdrage leveren aan emissies.

Red Box Energy Services vraag zich af of de MARPOL regels voldoende zijn of nog strenger moeten?

Conoship geeft aan dat in MARPOL verband goede en belangrijke stappen gezet worden, zeker in het kader van de Marine Environment Protection Committee. Oceanwide vult aan dat de focus sterk ligt op de compensatie van CO₂. Zelf heeft Oceanwide bijgedragen aan de ontwikkeling van de polar

code. De ervaring leert dat niet de wetgeving het probleem is, eerder de naleving en handhaving er van.

Afsluiting

Eelco geeft Hannah Wijmenga namens BuZa en opdrachtgever voor de Dutch Arctic Circle het woord. Hannah heeft de presentaties met veel interesse gevolgd en veel geleerd op het gebied van maritieme ontwikkelingen. Dit neemt BuZa zeker mee in haar werkzaamheden en contacten. Het voorstel om een presentatie uit het Nederlandse bedrijfsleven te faciliteren in de shipping expert group binnen de Arctische Raad wordt verder verkend.

Eelco en Linde bedanken de sprekers en deelnemers voor hun deelname aan deze DAC bijeenkomst. Suggesties voor onderwerpen voor de volgende bijeenkomst in maart 2021 zijn van harte welkom. In de tussentijd kan je de DAC website (www.dac-netwerk.nl) bezoeken voor updates en daar kan je ook aanmelden voor de DAC nieuwsbrief en de LinkedIn groep.